

MERMER KRAL

AHMET NÜVİT BİNGÖL
104603012

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİNEMA TELEVİZYON YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BERKE BAŞ
2008

Mermer Kral
The Marble King

Ahmet Nüvit Bingöl
104603012

Tez Danışmanının Adı Soyadı (İMZASI) : Berke BAŞ
Jüri Üyelerinin Adı Soyadı (İMZASI) : Nurşen BAKIR
Jüri Üyelerinin Adı Soyadı (İMZASI) : Feride ÇİÇEKOĞLU

Tezin Onaylandığı Tarih : 27 Ekim 2008

Toplam Sayfa Sayısı : 26

Anahtar Kelimeler (Türkçe)
1) İstanbul
2) Fetih
3) Konstantin

Anahtar Kelimeler (İngilizce)
1) Istanbul
2) The Conquest
3) Constantine

ÖZET

Bitime tezi olarak sunduğum *Mermer Kral* isimli çalışma İstanbul hakkında bir üçlemenin ikinci ayağını oluşturmakta. Üç filmin de amacı şehri değil ondan çıkıldığı, onun kaybedildiği anı anlatmak. Daha da netleştirmek gerekirse şehre, ondan çıkıldığı noktadan ulaşmak.

Formüle edecek olursam, ilk film çocukluğun kaybını anlatır, ikinci film gençliğin kaybına değinir.

SUMMARY

The Marble King is the second film of a trilogy on Istanbul. The common goal of this trilogy is to narrate not the city itself but the moment when it is lost. The first film narrates the loss of childhood, the second narrates that of the youth in the city.

İçindekiler

Özet

Giriş

Süreç Değerlendirmesi

Yapım Süreci

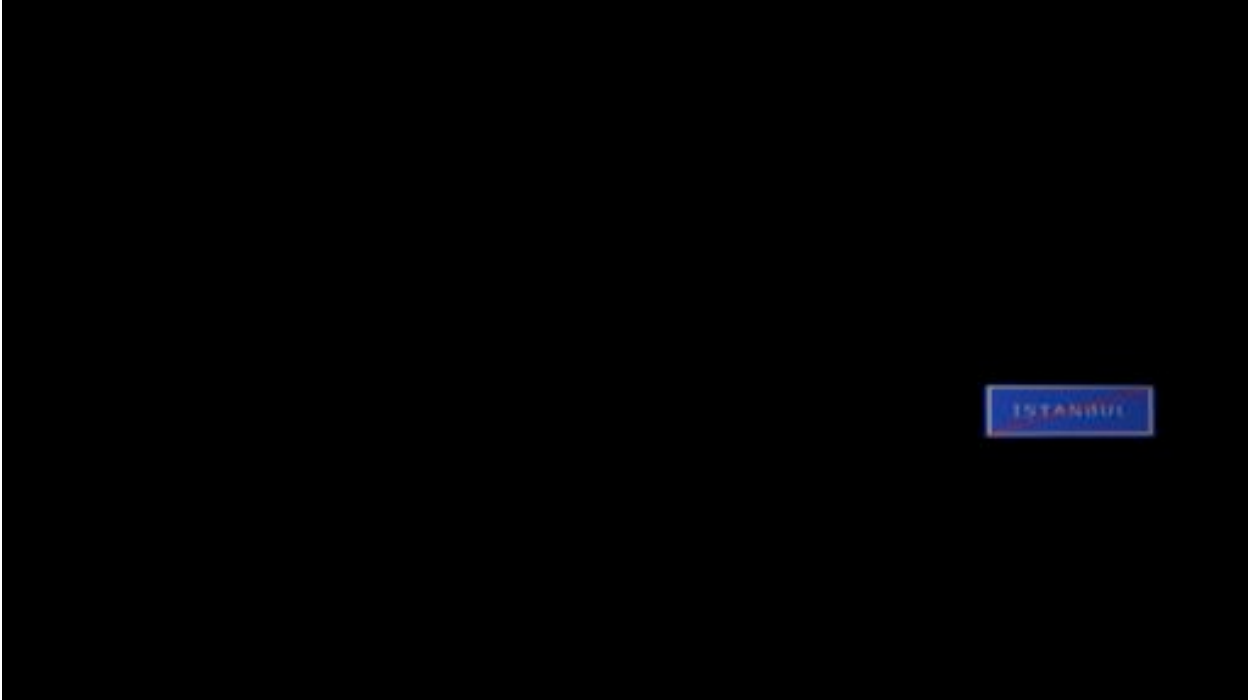
İstanbul

Mermer Kral

Giriş

Bitirme tezi olarak sunduğum *Mermer Kral* isimli alışma İstanbul hakkında bir üçlemenin ikinci ayağını oluşturmakta. Bu nedenle serinin diğer filmleri hakkında da bilgi vermek projenin anlaşılması açısından oldukça önemli.

Serinin ilk filmi, *İstanbul'u* 2006 yılında çektim. Filmin ismi aslında *İstanbul* değil daha çok bir trafik işaret levhasından yola çıkmış bir imge. Karayollarında şehirden çıkışı belirten, üzeri çizili şehir ismini içeren şu mavi levha. Bu tercihten de anlaşılabilceği gibi filmin amacı şehri değil ondan çıkıldığı, onun kaybedildiği anı anlatmak. Daha da netleştirmek gerekirse şehre, ondan çıkıldığı noktadan ulaşmak;  film için de geçerli bir tercih.

Dahası niyetim, İstanbul hakkındaki bu birinci belgeseli tamamen İstanbul dışında çekmekti. Ayrıca böylece belgeye dayanan belgeselden mümkün olduğunca uzaklaşabilecektim. Ancak böyle bir tercihin üçüncü filme daha uygun olacağını fark ettim. İleride bahsedeceğim nedenlerle.

Temel olarak *İstanbul*, şehre saf bakışı arayan öznenin -burada ben- yolculuğu. Anlam sistemimize henüz dahil edilmemiş bu saf şehrin ancak çocuklukta mümkün olabileceği düşüncesi, ilk bakış ve gerçek bakış arasında kurulan bağlantı -en meşrusu değil, hatta belki bağlantı da değil kısa devre- sonucunda aranan İstanbul, çocukluk veya bunların birleştiği yer; çocukluğumdaki İstanbul. Bir sonuç olduğu kadar bir neden de. Öyle ya o ilk bakışı içeren kısa dönemi ararken çocukluğumdaki İstanbul'u kaybettiğime yakınıyorum. Kıyaslarım, hüzünlenirim, tepeden bakarım, kendime pay çıkarırım; bizden eskilerin tanıklıkları ise büyüleyicidir. Onların da kendilerinden öncekilere gıpta ettiği düşünülürse şehrin inkarına kadar uzanan bir zincir.

Ne şehir bana kendisini öyle gösterir artık ne de bende aynı bakış kalmıştır. *İstanbul*, şehri ararken kaybettiklerimi fark etmem üzerine kurulur.

Bu birinci film aslında her şehir için doğrudur. Özelliği kendisinden gelmez, içinde büyünmüş olması yeterlidir. İkinci film ise herhangi bir şehir değil doğrudan İstanbul ile alakalıdır.

Eğer formüle edecek olursam, ilk film çocukluğun kaybını anlatır, ikinci film gençliğin kaybına değinir. Böylelikle nc filmin neye dair olduğu da anlaşılır; lm.

Beni bu projede cezbeden İstanbul'un metaforlaşma süreci oldu. Bu sürecin benim tarafımda nasıl geliştiğini aşağıda aktarmaya çalışacağım.

Süreç değerlendirmesi

Birinci filme dönüp baktığımda aslında sadece şehir kavramı üzerine düşünmüş olduğumu fark ediyorum. Bu düşüncenin sürecini içeren bir film ortaya çıkmasını amaçladım. Nasıl yol aldığım, vardığım netice açısından çok önemliydi. Bu yolda mükemmel bir kaynağım vardı: Italo Calvino. Şehir üzerine bir şeyler yapmak isteyen birini umutsuzluğa düşürecek kadar kusursuz bir kitap, *Görünmez kentler*. Cengiz Han ve Marco Polo'nun sohbetleri bahsettiğim kayıpla doğrudan alakalıdır.

İkinci filmin her açıdan daha planlı ve daha bağımsız olduğunu söyleyebilirim. 2007 yılında başladığım çekim ve taslak yazı çalışmaları bir sene boyunca sürdü.

Fikir bambaşka bir yerden gelişti. Köprü gibi üzerine çok yazılıp çizilmiş bir simge üzerine kısa bir film yapmayı planlıyordum. Köprü'nün simgeleşen işlevlerinden biri, iki yakayı birbirine bağlaması üzerine düşünürken (özellikle Asya ve Avrupa gibi iki kıtaysa birbirine bağlanan, simge daha da büyük bir ağırlık kazanıyordu) aklıma İstanbul'un fethi sırasında Haliç'e gerilen zincir geldi. Sonra da eskiden karşılaştığım şu ünlü mısra: "Fatih'in İstanbul'u fethettiği yaştasın".

Fikri bulduğumda Constantine hakkında hiçbir şey bilmiyordum. Fetih'le ilgili tek bildiğim gemileri yürütüp şehri aldığımızdı. Araştırmaya başladığımda eşine az rastlanan bir şekilde, yenilenlerin yazdığı bir tarihle karşılaştım. Dönemin tanıklıkları çok zengin bir kaynak sağlıyordu. Hatta bir süre sonra elimde o kadar çok hikaye vardı ki kendi konumdan sapıp hepsini kapsayan bir film peşinde koşmaya başladım. Urban, Justiniani, Brankovic, Gennadius'un hikayelerini anlatmamak büyük haksızlık gibi geliyordu. Sonuçta hepsini dışta bırakıp konuma, yani Constantine'e odaklanmaya karar verdim.

Aynı şekilde fethi birçok şekilde yaklaşmak mümkündür. Örneğin, toplar, kuleler gibi fethin tüm yeniliklerinin fallik yanı, aşılması kabul edilen zincir, surların bekareti andırması ve gemilerin karadan yürütülerek Haliç'e girilmesi, surların arkasına çıkmak için kazılan tünellerin cinsel çağrışımları pekala cinsel bir metaforu da meşru kılabilir. Buna Fatih'in haremi karşısında Constantine'in evlenmek için bir eş bulamamasını ekleyin.

Ya da kurduğum metaforu biraz daha genişleterek bir döngü yaratmak da mümkündü. Sonuçta, Fatih de bir gün yaşlandı, metaforun diğer ucuna geçti.

Çekici de olsa bunların hiçbirini dahil etmemeye karar verdim. Metaforumun mütevazı ve sınırlı kalmasını özellikle istedim. Amacım fethi tüm yönleriyle ele almak değil sadece benim için neye dönüştüğünü anlatmaktı. Benim için her şey kuşatmayla başlıyor ve fetihle bitiyor: Constantine'in ölümü bile dahil değil hikayeme.

Ölüm üçüncü bölümün konusu. Diğerlerinin tersine bu bölüm neşeli olacak. Kesinleşmiş bir konu olmasa da kaybedecek bir şeyin kalmamasının huzuruyla ölümü bekleme üzerine olacak film. Belki de şehri tamamen kaybettikten sonra şehre başka bir şekilde kavuşma özlemi: gömülerek.

Yapım süreci

İkinci film, yapım süreci açısından da birinci filme göre çok daha planlı geçti. Birinci film talihe fazla yer ayırıyordu: bir yol filmi olduğu için her şey yolda gerçekleşmeliydi benim için. İkinci filmdeyse çekimlere başlamadan önce saniye saniye tüm planları hazırlamış olmanın dışında kurmaca birçok sahneye de yer verdim.

Film çekimlerine 29 Mayıs 2007 tarihinde başladım. Her yıl İstanbul'da hem Fatih Belediyesi hem de Büyükşehir Belediyesi tarafından fetih şenlikleri düzenlenir. Filmimin temel çekimleri bu şenlikler ve içinde yer alan canlandırmalara dayanmaktaydı. Bu kutlamaların filmim için önemi nedeniyle bu seneki fetih şenliklerini de beklemeye karar verdim. 2007 yılında üç kamera, bu yıl beş kamera olmak üzere kutlama çekimlerini tamamladım.

Fetih kutlamaları dışında İstanbul kentinin tarihi dokusu da büyük bir önem teşkil etmekteydi. Dolayısıyla, surlar, Kariye Sarayı, Tekfur Sarayı, Arkeoloji Müzesi, Yerebatan Sarnıcı, Ayasofya gibi mekanlarda çekimler yaptım.

İkinci filmin hem bana ve geçmişime hem de tarihe dair olması nedeniyle kurmaca sahnelere yer vermeye karar verdim. Projenin belki en zorlayıcı ama keyifli tarafı da bu sahnelerdi. Örneğin, gençlik enerjisinden bahsettiğim yerlerden

birinde aniden bir doğumgünü partisine açılıyor sahne. POV çekimiyle pasta kesiliyor, tebrikler alınıyor, kadeh kaldırılıyor.

Bu tür sahnelerin çokluğu bütçesiz bir film için birçok güçlük çıkardı. Aynı şekilde Konstantin'in görüneceği birkaç sahnede aksesuarlar, kıyafet gibi birçok yapım kalemini temin etmek de zor oldu.

Bununla birlikte bu ikinci filmde birinciye göre daha fazla destek aldım. Sahnelerin tasarlanması, animasyonların hazırlanması, çekim planının oluşturulması, çekimlerin yapılmasında Selçuk Aylar ve Hannan Yedilioğlu başta olmak üzere birçok kişinin yardımları belirleyici oldu. Öyle ki projenin en güzel yanı, daha önce her şeyi tek başına yapmak konusunda direten beni, insanlarla çalışmaktan büyük keyif alır hale dönüştürmesi oldu.

Aşağıda ilk iki filmin taslak metinleri yer almakta...

“Onu betimleyen bir söylemle asla
karıştırılmamalı bir kent.”

CALVINO

Bu film asla belirli bir kent hakkında değil. Ama yine de özel bir kent hakkında. Özel oluşu sadece ondan kopulamayıştından ileri gelir. Çünkü bir anlamda bir suç ortağıdır ya da bir şahit. Öyleyse çift taraflıdır bu; kent benim şahitimdir ben de kentin. Dolayısıyla “eskiden buralarda...” diye başlayan bir söze indirger sonunda kent beni.

Bu kenti kolaylık olsun diye İstanbul olarak adlandıracağım. Belki herkes yine aynı amaçla İstanbul koymuştur adını.

İstanbul’a dair bir film yapmaya karar verdiğimde böylesine büyük bir parçalar yığınının bir bütünlüğü varmış gibi anlatılmasının ne kadar yanlış olacağını kısa sürede fark ettim. Aksi, İstanbul gibi bir mit yaratmak olurdu sadece.

Kente, yahut burada İstanbul’a, bir yanılısama yaratmadan bütünlük vermenin tek yolu, ona başka bir konunun alt başlığıymış gibi davranmaktır. Asıl ilgilendiğimiz o değilmiş gibi yaptığımızda sınırları çizilmiş bir İstanbul çıkarır sanki ortaya. Mesela ‘İstanbul’da Yaşlanmak’.

Yani, kent her zaman gözün yan sınırlarındadır, doğrudan bakınca kaçırır başka bir tarafa.

O halde filmim için bir yan konu bulmalıydım. Öyle ki, hem İstanbul'a dair olmalıydı hem de bunun şüphesini dahi uyandırmamalıydı.

Böylelikle kent hakkında fikir yürütmeye, kentte dolaşmaya başladım, onu anlatacak konuyu bulmak için.

İstanbul'dan neden kopamadığımı bir kez daha düşündüğümde Eyfel kulesini görmemek için her öğlen yemeğini kulede yiyen Maupassant aklıma geliyor.

Ancak İstanbul'la ilişkim bir sevgi/nefret ilişkisi değildir kesinlikle. Arada bir karı-koca gibi kavgaya tutuştığımız, ağızma geleni söylediğim olur. Oysa hakikat, kıskanç bir eş gibi onu dışarıdan görmeye katlanamamamdır. Bensez daha mutlu olabilme ihtimali yıkar beni; sırtımı döndüğümde başkasıyla cilveleşebileceği düşüncesi.

Yine de zaman gelir kente gözümü kapatırım, kötü bir okur gibi uzun betimlemelerini atlarım. Fransa'da gerçekleşen büyük bir grevde metro

çalışmadığı için ellerinde haritalarla evlerini, işyerlerini bulmaya çalışan insanlar işte bu kötü okurlardır.

Bazense, bir turistmişim gibi her ayrıntısı şaşırtır beni; binaların üst katları, çarşıları, belki merdivenleri... Hepsi büyüleyicidir hem de hiç bitmeyen şantiye havasına rağmen.

Neden olmasın bu şantiye havası da o büyüünün bir parçasıdır belki. Calvino'nun Marco Polo'su "Tecla'nın yapımı neden bu kadar uzun sürüyor?" diye sorduğunda aldığı yanıt da buna dair: "Yıkım başlamasın diye".

Sanırım 'okur' en yerinde benzetme oldu; çünkü kentte gezinmek kenti bir anlamda okumaktır. Hatta kent üzerinde dolaşan bir kalem gibiyimdir. Kenti, kent üzerine yazarım. Ancak böyle dile gelir kent.

Ve doğru bir okuma yoktur. Bir kez daha okunduğunda anlam kazanan, ilk başta önemsenmeyen tali yollar, çıkmazlar... Öyle ki yoldan çıkma da yolun kendisi haline gelir.

O halde kente karşı insanın iki tutumu olabilir.

Birincisinde anlamını kavramaya çalışırım. Kulaklarımı kabartır, o derin uğultunun topluca bir şeyler söylemek istediğini hayal ederim. Tuhaf ama sanki anlamını ancak görüntüyü yavaşlattığımda, veya tam tersi, hızlandırdığımda elde edebilirim. Asla olduğu haliyle değil.

Veya 68'lerden gelen "Sous les pavés, la plage!" sloganı çınlar kulaklarımda. Yani "kaldırım taşları altında, plaj!". Bir yandan sistemin yapı taşlarını sökmek, diğer yandan bu taşları düzenin savunucularına atmak gerektiğini ima eder bu söz. Ancak şehre dair bir anlama veya anlamlandırma çabasıdır da aynı zamanda, hem de birebir karşılığıyla 'under-standing' olarak.

İkinci yaklaşımda, yaşadığım kenti hiçbir zaman ilk gözle göremeyecek olmak üzer beni. Burada ve buraya doğmuş olmak İstanbul'u benden almıştır.

İşte o zaman anlamı boşverip tekrar o taze bakışı yakalamaya çabalarım. Tıpkı bir sözcüğü, herhangi birini, çok tekrarlayınca anlamını yitirmesi, geriye sadece gösterenin saf biçimi kalması gibi, gözlerimi tanıdık bir yapıda dolaştırırım defalarca. Gözlerim, yapıyı çiğner durur bir sakız gibi.

Örneğin o kızkulesi denen bildik, en olağan yapı birdenbire değişir, mitlere, şiirlere, söze bulanmış tüm alışık bakmalarımdan kurtularak kendini belli eder, sadece göze verir.

Kızkulesikızkulesikızkulesikızkulesikızkulesikızkulesikızkulesikızkulesikızkulesi

Bu anlamın tersidir; onu yok eder, içini boşaltır

Kenti anlatacak konuyu ararken önemsiz bir hatıra geldi aklıma; küçükken kalabalık bir pazar yerinde annemin elinin kayıp gittiği... Bir yandan müthiş bir korku içinde olsam da, 'onu sonsuza dek kaybetmiş olamam!' düşüncesi, anımsıyorum, mesela en azından ağlamamı engellemişti. Ancak, daha önemlisi gözlerimle, bedenimle etrafımı tararken kentle başbaşa kalmanın dehşetiydi.

Belki, Gerçek Kent=kent – annedir. Belki birilerinin elimizi bıraktığı yerde başlar kent; elimizden tutar ve sonra başkasına sunar bizi.

Ancak hiç şüphe yok ki kentle gerçekten başbaşa kalmak yalnızca çocukken olabilir.

Filmimin konusunu böylelikle bulmuş oldum. 'Çocuk ve Kent.

Bu hem hayatımla da oldukça paralel olacaktı. Son zamanlarda hep bir ilk bakış vardı etrafımda. Örneğin bir hafta önce bir yeğenim daha olmuştu. Dünyaya ilk kez bakıyordu. Sonra bir buçuk yaşındaki birinci yeğenim İstanbul sokaklarına daha yeni çıkıyordu. Her şey bir şekilde tazeydi henüz onun için. Ayrıca ben de yeni bir kamera almıştım ve ilk kez bir belgesel çekiyordum.

Kendime yeğenimi rehber belleyip şehri dolaşmaya karar verdim. İlgisini çeken neyse ben de kameramı ona yöneltecektim.

Böylelikle; kedilerin peşinden koşturdum ama onlar gelince kaçtım, taksi plakalarını sökmeye çalıştım, pazar yerinde bir çorap tezgahını devirdim, mahalledeki kasaba manava uzun uzun el salladım, bir otobüs tarafından az kalsın ezildim, bebek arabasında emziğimi yere atıp durdum.

Bilmiyorum biraz daha sürdürseydim kente yaklaşmam mümkün olacaktı belki de. Ancak konumu, bulmamla yitirmem bir oldu. Bahsettiğim olaylara hiç hesapta olmayan başka bir ilk daha eklenmişti. Kürtajla sonlanan bir hamileliğe neden olmuştum. Böylelikle o bakışı bulmak bir yana, bundan sonra en fazla sadece öldürebileceğimi öğrenmiş oldum. Çünkü büyümüşüm.

Kaybettiğim kent için başka bir konu bulmalıyım artık.

Mütevazi kesinlemelerle başlamalı belki işe. Örneğin;

Kent yalnızca bir pencere kenarıdır.

Öyle akıp gider...

MERMER KRAL

5 Nisan 1453 tarihinde Sultan 2. Mehmed bugün Maltepe Hastanesinin bulunduğu yerde kurduğu karargahta ordularının başına geçti, ilk hücum emrini verdi. 150 bin kişi dolayında olduğu tahmin edilen ordusu, Konstantinopolis'i her yanından kuşatmıştı. Yaklaşık 54 gün sürecek bir mücadele başlamak üzereydi.

Konstantinopolis düştü, İstanbul fethedildi.

Bu film fethedilemez kabul edilen bir kentin fethi hakkında değil; fethedildiğini kabul etmesi çok güç bir kent hakkında.

-----

29 Mayıs salı sabahı Sultan 2. Mehmet, Konstantinopolis surlarının önüne geldi. Üç dört saat içinde kendisine Fatih ünvanını kazandıracak şehre bakarken "İstanbul'u dinliyorum gözlerim kapalı" dizesini hissetmesi mümkün değildi belki; top sesleri, mehter marşları, Allah Allah bağrışları, küfürleşmeler şehre farklı bir ses veriyordu. Yine de, belki şehri susturarak bambaşka bir şiire ilham olmuştu.

Yani "Fetih marşı", yani en çok bilinen dizesiyle "Fatih'in İstanbul'u fethettiği yaştasın."

Artık marş dizesi olmaktan çıkmış, bir deyim haline gelmiş bu sözle geçmişte birçok kez karşılaşmışım. Özellikle de yaşına uygun olmayan bir iş yapan bir gence söylendiği durumlarda.

Sultan 2. Mehmed, İstanbul'u fethettiğinde 21 yaşındaydı. Bugün artık çok geride bıraktığım bir yaş. Rakamlarla gelen bir uzaklık değil bu; belki daha dün bakkala sigara almak için kapıdan çıktığımda geride bıraktım; ancak en az İstanbul'un fethi kadar uzak bir tarih gibi görünüyor durduğum noktadan.

Sultan 2. Mehmed'in İstanbul'u fethettiğinde hissettiklerini hissetmem artık imkansız.

Ama Konstantinopolis'i kaybeden 11. Konstantin'in yaşı hala önümde. Onun hissettiklerini anlamam mümkün.

Bir şehir nasıl kaybedilir...

Bugün 21 yaşına dair elimde sadece günlüklerim ve birkaç fotoğraf var. Yani gerçekten o yaşta bulunduğuma dair şu an bana sahte görünen kanıtlar. Ben bunlara, geçirdiği bir kaza sonucu kim olduğunu hatırlamayan ve önüne sunulan kendi el yazısıyla yazılmış mektuplara ve şimdi hiç bir şey uyandırmayan bir kadınla çekilmiş pek sevgi dolu fotoğraflara bakan biri gibi şaşırıyorum.

Ancak hatırladıklarım geçmişe ait olsa da kurulan "şimdiki ben" oluyor her zaman. Belki hatırlamaktan daha kötü bir şey, tekrar hatırlamak.

Ve hatırladığım her şeyde ortak olan his beni dehşete düşürüyor: şu büyük gençlik enerjisi. Her şeyi yapabilme potansiyeli. İstanbul'u fethetmek nedir ki böyle bir enerji karşısında! Elbette fethedecektim hatta belki dünyayı da. Fethetmediysem, o gün mutlaka arkadaşları kıramayıp pikniğe gitmişimdir de ondandır, ya da hatırlıyorum işte: akşam fazla kaçırılmışım bütün gün baş ağrısıyla yatağımdan çıkamamışım.

Aslında İstanbul'un fethinden değil de kuşatmasından bahsetmek isterdim. Çünkü fetihle ilgili kitapları okurken ben her defasında yeniden umutlanıyorum. Sanki bugünden izlemiyorum olup bitenleri de şehri savunanlar arasındayım, kehanete göre gökten kılıçla birinin inmesini ve tüm Türkleri kovmasını bekliyorum. Ama hiçbir şey değişmiyor; her seferinde o alçak Türk topraklarımıza giriyor.

İlkin tuhaf geldi karşı tarafı savunuyor olmak. Sonra nedenini anladım bir parça. Konstantin'in başarılı olması kendi hayatımdaki umutsuzluğu da yok edecekti. Daha baştan kabullenmişim bu fethin hayatıma dair bir metafor olduğunu.

Belki İstanbul'un fethinin bir başka önemi de bu umudu sonuna kadar körükleyecek kadar gaddar olması. Öyle ki çok fazla "keşke" bile değil, "eğer şöyle olsaydı" diye başlayan cümle kurmak mümkün. "Eğer Justiniani yaralanmasaydı", "Latinler gerekli yardımı yapsaydı" "Konstantin Maria Brankoviç'le evlenmiş olsaydı" "Urban, parayı boşverip Konstantin için top dökseydi", "Cenevizli casus Haliç'e indirilen gemilerin yakılacağını haber vermeseydi Sultan Mehmed'e", "O gizli geçitte kapı açık unutulmasaydı".

Tüm bunlar sanki insana boş umut vermek için serpiştirilmiş şeyler. Er ya da geç İstanbul fethedilecekti! Ama bu talihsizlikler ilk önce eğer'e dönüşüyor ve sonra da kişi karşısında bir "öteki" yaratıyor; böylelikle artık karşı konulan Mehmet yahut Osmanlılar değil sanki insan üstü bir şeyler oluyor. Bu şey "zaman" olsa gerek.

Biyografik nitelikli romanları veya roman nitelikli biyografileri okurken (gerçekten nedir farkları?) beni rahatsız eden bir duygu vardır. Sorun, bir hayatın bir kitaba sığmayacağı, sözcüklerin o hayatı anlatmakta yetersiz kalacağı en azından

haksızlık edeceği gibi bir düşünce değildir; tam tersine beni rahatsız eden sözcüklerin veya kitabın o hayatı fazlasıyla anlatmasıdır: Bir şeylerin hikaye edilebilmesi.

Cassavetes'in Opening Night filminde Mrtyle Gordon'a "Bu eserde eksik olan nedir ki beğenmiyorsun?" diye sorulduğunda verdiği yanıt da buna dair: "umut".

Zaman, insanın hayatını bir şekilde böyle bir esere dönüştürüyor. Ne kadar kalın olursa olsun son sayfasının yeri belli, istenildiğinde alıntı yapmak için açılabilen, hikaye edilebilir -hiç unutmuyorum, bir gün...- bir yapraklar yığını oluveriyor.

İdamını bekleyen bir mahkumun fotoğrafına dair Barthes'ın dediği gibi "O öldü" ile "O ölecek" aynı anda okunuyor. Arada bir yerlerdeyse umut ediyoruz.

Bir kez metafor yayından çıktı mı, artık her şeye aynı çerçeveden bakmaya başlıyorum. Örneğin Sultan Mehmed'in tahta geçince ilk iş olarak kardeşini boğdurtması, İstanbul'u almak için bu kadar acele etmesi, sonra yazdığı "Şarap ver saki, bu lalezar gün gelir harap olur, güz gelir birden ilkbahar kaybolur" dizeleri, her şeyi çevreleyen zaman denen o katilin gayet de farkında olduğunu gösteriyor.

Fethi böyle bir metafora çevirmek belki hatalıdır. Ama bazen metaforla gerçeği karıştıranın Sultan Mehmed olduğunu düşünüyorum. Belki İstanbul'u almak zaten ve hep bir gençlik metaforuydu ve Sultan Mehmed bunu yanlış anladı.

Hatta babası Sultan Murad'ın bir gün aniden 2. Mehmed'in odasına girdiğini hayal ediyorum; Mehmed, pür dikkat elindeki barutla deneyler yapmakta, kenarda büyük top taslakları duruyor. Padişah çok nadiren sinirleniyor, işte o anlardan biri, 'utan utan. Fatih'in İstanbul'u fethettiği yaştasın, uğraştığın şeylere bak' diye bağıırıyor.

Tüm hikayede metaforla gerçeğin bir araya geldiği bir kişi varsa o da 11. Konstantin'dir. Çünkü, Türkler surları yarıp akın akın içeri girmeye başladığında pelerinini bir kenara fırlatıp düşmanları ve kendi ölümü üzerine atılmadan önce son sözü "Şehir düştü ama ben hala ayakta!" olmuştu.

Zaman zaman bu sözü düşünürüm, onu dönüştürmeye çalışırım, hatta bir gün çekeceğim bir belgeselin son cümlesi olsun isterim. Mesela "ben düştüm ama şehir hala ayakta" gibi. Sanki bir çemberi kapatabilirmişim zannedirim. Ama bir hayatı sonlandıran bir sözle bir filmi sonlandıran bir söz asla kıyas kabul edemez.

Sanırım ben İstanbul'un fethedildiğini çok geç fark ettim. Fark ettiğimde çoktan fethedilmişti. Özellikle son saldırıyı düşününce anlıyorum bunu. 11. Konstantin'in etrafındakilerle vedalaştıktan sonra şehre bakan surların kapılarını kilitlemesi belki de her şeyi kaybettiği anı tam olarak işaretler. Şehir artık kendisine de yasaktır. 'Geri dönüş yok' anlamındaki bu hareket, hayata ya da zamana dair bir şeyleri de imler. Evet artık geri dönüş yok. Hiçbir zaman da olmamıştı diyebilir insan; ama umurumda değildi, ben zaten geriye bakmazdım. Şimdiyse gözüm görmüyor, sadece hatırlıyor; kendi geçmişimden ötesini bile hatırlıyor.

İstanbul 29 Mayıs günü fethedildi. Sultan Mehmed'in şehri ele geçirdikten sonra ilk işi Konstantin'i aratmak oldu. Öldüğünden emin olmak istiyordu. İki ölüm arasında yer alıyordu Fatih; kardeşinin ölümüyle çocukluk ve Konstantin'in ölümüyle yaşlılık.

Ceset yığını içinde bulunan mor çizmeli birinin kafasını kesip getirdiler. Teşhis için padişahın huzurunda olan birkaç Bizanslı, İmparatorlarını görünce gözyaşlarına boğuldu.

Bir rivayete göre Konstantin'in mezarı Vefa yakınlarında bir yerlerde.